

Avdelningen för kunskapsstyrning av socialtjänsten
Anna Brooks
anna.brooks@socialstyrelsen.se

Justitiedepartementet
@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24)

Justitiedepartementets diarienummer Ju2024/02233

Sammanfattning

Socialstyrelsen tillstyrker delvis utredningens förslag att ge kommuner och enskilda utförare författningsstöd för att genomföra registerkontroller och ta del av registerutdrag avseende vissa brott vid arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning. Socialstyrelsen anser att registerkontroller bör vara obligatoriska. Det behövs för att målgruppens skydd ska bli starkare och mer heltäckande. Integritetsintrånget blir mindre om samtliga kontrolleras. Lagen bör vara likvärdig med andra lagar om registerkontroll för arbete inom områden där målgrupperna är särskilt utsatta och i beroendeställning. Ett krav på att genomföra registerkontroll innebär en lägstanivå på kontroll som kan öka säkerheten för målgrupperna. Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att införa en lag för registerkontroll i syfte att upprätthålla ett verksamhetsskydd men vill också framföra att det kan finnas behov av vägledning om hur lagen ska tillämpas. I övrigt har Socialstyrelsen inget att erinra mot utredningens förslag.

Särskilda synpunkter

7 Registerkontroll vid arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning

Socialstyrelsen tillstyrker delvis utredningens förslag att ge kommuner och enskilda utförare författningsstöd för att genomföra registerkontroller och ta del av registerutdrag avseende vissa brott vid arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning. Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att äldre personer och personer med funktionsnedsättning kan ha ett skyddsbehov utifrån nedsatt fysisk eller psykisk förmåga. Socialstyrelsen tillstyrker också att brottsmisstankar för vilka åtal har väckts ska ingå i registerkontrollen. Skyddsbehovet för målgrupperna väger tyngre än den arbetssökandes personliga integritet. Soci-

alstyrelsen håller även med om att det finns ett särskilt stort skyddsbehov när insatser utförs i den enskildes hem. Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att även insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet bör omfattas av lagen.

De insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen som bör omfattas av lagen är, enligt utredningen, de hälso- och sjukvårdsinsatser som kommunen utför i vårdtagarens ordinära boende, biståndsbedömt trygghetsboende för äldre samt i särskilda boenden för äldre eller personer med funktionsnedsättning. Enligt utredningens lagförslag kommer dessa insatser inte att omfattas när de utförs av en region, mot bakgrund av att utredningens direktiv enbart omfattade kommunal verksamhet. Socialstyrelsen vill dock understryka att målgruppens skyddsbehov är lika stort då insatser i den enskildes hem utförs av en region.

7.2 Förslag att införa en möjlighet till registerkontroll

Socialstyrelsen tillstyrker delvis förslaget om att införa en möjlighet till registerkontroll. Socialstyrelsen anser dock att registerkontroller bör vara obligatoriska och inte fakultativa. För att lagen ska bidra till att öka målgruppens skydd och stärka allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten bör kommuner och enskilda utförare vara skyldiga att genomföra registerkontroller. Socialstyrelsen instämmer i argument för en obligatorisk kontroll som framförts i tidigare utredningar, nämligen att skyddet blir starkare och mer heltäckande samt att integritetsintrånget blir mindre om samtliga kontrolleras (s. 84).

Ytterligare ett skäl för att göra det obligatoriskt med registerkontroll är att regelverk kring registerkontroll för arbete inom olika områden där målgrupperna är särskilt utsatta och i beroendeställning bör vara likvärdiga. Socialstyrelsen ser ingen anledning att göra skillnad på utsatta grupper. Exempel på lagar där registerkontroll är obligatorisk är lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn samt lagen (2010:479) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder. Socialstyrelsen anser att behovet av skydd kan vara lika stort hos äldre och vuxna personer med funktionsnedsättning, dvs personer som ingår i LSS personkrets som har utvecklingsstörning, autism, begåvningsmässigt funktionshinder eller hjärnskada eller andra varaktiga psykiska funktionshinder.

Enligt Socialstyrelsens bedömning skulle ett enhetligt regelverk för särskilt utsatta och skyddsvärda grupper underlätta för kommuner och enskilda utförare, då det blir tydligare och mer konsekvent.

Utredningen anför att registerkontroller inte alltid behövs eftersom funktionsnedsättning, sårbarhet och medicinska behov varierar inom målgruppen samt för att förekomsten av ensamarbete kan variera. Socialstyrelsen anser att just för att behov och sårbarhet varierar mellan individer och över tid är det svårt att på förhand veta att den arbetssökande inte kommer möta personer med särskild sårbarhet under sin anställning. Socialstyrelsen vill också påpeka att ensamarbete är vanligt förekommande i de arbeten som lagen föreslås omfatta och att det är svårt att på förhand utesluta att den anställda kommer att utföra ensamarbete.

Ett krav på att genomföra registerkontroll innebär en lägstanivå på kontroll som kan öka säkerheten för målgrupperna. Att genomföra registerkontroll ger dock inte en tillräcklig kontroll utan behöver enligt Socialstyrelsens bedömning

kompletteras med andra, sedvanliga rutiner vid anställning. Arbetsgivaren har fortfarande möjlighet att anställa en person som har domar i sitt register, men har då ett bättre beslutsunderlag.

9 Registerkontroll i syfte att upprätthålla ett verksamhetsskydd

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att införa en lag för registerkontroll vid anställning som medför arbetsuppgifter varigenom kommuner kan utsättas för otillåten och otillbörlig påverkan. Registerkontroll får enligt utredningens förslag göras vid anställning som är kritisk för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag. Utredningen för ett resonemang om vilka tjänster och arbetsuppgifter som ska bedömas som kritiska. Socialstyrelsen instämmer i det utredningen framför men vill också lyfta fram att det kan vara svårt att avgöra vilka tjänster som ska anses vara kritiska, särskilt i mindre kommuner. Det kan behövas en närmare analys och genomgång om vad som avgör om en befattning är kritisk. Enligt Socialstyrelsens bedömning finns det risk för att kommuner gör olika bedömningar och att det blir godtyckligt om det inte finns vägledning.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Sabina Orstam. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Christine Tell deltagit. Utredaren Anna Brooks har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Sabina Orstam

Anna Brooks